

ปัจจัยด้านจิตใจของสตรีที่มีบุตรยาก
ในคลินิกผู้มีบุตรยาก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

นางสุวิรัตน์ อนันทวุฒิิกานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974 - 579 - 861 - 4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018404

117206261

**PSYCHOLOGICAL FACTORS IN INFERTILE FEMALE
AT INFERTILITY CLINIC, CHULALONGKORN HOSPITAL**

Mrs. Suneerat Anantavuthikanon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science

Department of Psychiatry

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974 - 579 - 861 - 4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัจจัยด้านจิตใจของสตรีที่มีบุตรยากในคลินิกผู้มีบุตรยาก

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

โดย

นางสุนิรัตน์ อนันท์ทฤฎิกานนท์

ภาควิชา

จิตเวชศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงนันทิกา ทวิชาชาติ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

รองศาสตราจารย์นายแพทย์สมภพ ลิ้มพงศานุรักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วิชราภัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์นายแพทย์เอนก อารินทร์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิง นันทิกา ทวิชาชาติ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์นายแพทย์สมภพ ลิ้มพงศานุรักษ์)

.....กรรมการ

(อาจารย์นายแพทย์นันทิณี กาญจนธนาเลิศ)

สุนีรัตน์ อนันท์ทฤณิกานนท์ : ปัจจัยด้านจิตใจของสตรีที่มีบุตรยากในคลินิกผู้มีบุตรยาก โรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ (PSYCHOLOGICAL FACTORS IN INFERTILE FEMALE AT INFERTILITY CLINIC, CHULALONGKORN HOSPITAL) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.พญ.นันทิกา ทิวชาชาติ, รศ.นพ.สมภพ ลิ้มพงศานุรักษ์, 165 หน้า. ISBN 974-579-861-4

การมีบุตรเป็นความปรารถนาอย่างหนึ่งในชีวิตสมรส และเป็นปัจจัยที่แสดงถึงความรักและความผูกพันระหว่างสามีภรรยา ดังนั้นการไม่มีบุตรจึงก่อให้เกิดปัญหาแก่คู่สมรสได้ สาเหตุของการมีบุตรยากนั้นอาจมีปัจจัยทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ในปัจจุบันมีผู้มารับบริการเพื่อขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหานี้ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ มากขึ้น และการศึกษาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านร่างกาย ส่วนการศึกษาปัจจัยทางด้านจิตใจของสตรีที่มีบุตรยากนั้นยังมีน้อยมาก

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา เก็บข้อมูลจากสตรีที่มารับบริการ ณ คลินิกรักษาผู้มีบุตรยาก โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เฉพาะรายใหม่ และตรวจร่างกายสามีแล้วปกติ จำนวน 100 ราย ระหว่างเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม 2534 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้กลุ่มประชากรตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงภาวะจิตใจของสตรีที่มีบุตรยากในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สภาวะทางอารมณ์ การปรับตัวในชีวิตสมรส เอกลักษณะทางเพศ ความรู้ในเรื่องเพศและบุคลิกภาพ

ผลการศึกษาพบว่า อายุเฉลี่ยฝ่ายหญิง 31.0 ปี ชาย 35.4 ปี ทั้งฝ่ายหญิงและชายมีการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดี อาชีพมั่นคง รายได้อยู่ในเกณฑ์ดี ระยะเวลาของการสมรสอยู่ในช่วง 1-5 ปี ร้อยละ 62 มีประวัติคุมกำเนิดด้วยวิธีต่าง ๆ และร้อยละ 38 ไม่เคยคุมกำเนิดเลย ร้อยละ 38 มีสุขภาพปกติ และร้อยละ 62 ให้ประวัติภาวะสุขภาพทางกายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการมีบุตรยาก ปัจจัยด้านจิตใจ จากแบบสอบถามสุขภาพ CMI พบว่า ร้อยละ 46 มีความวิตกกังวล และร้อยละ 17 มีความรู้สึกเศร้าหมอง นอกจากนี้ยังพบว่า สตรีที่มีบุตรยากมีปัญหาเกี่ยวกับสภาวะทางอารมณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีบุตรยาก มีการปรับตัวในชีวิตสมรสไม่ดี มีปัญหาเรื่องเอกลักษณะทางเพศ และขาดความรู้ในเรื่องเพศ จากแบบทดสอบบุคลิกภาพ 16 PF พบว่า สตรีที่มีบุตรยากมีบุคลิกภาพที่เบี่ยงเบนไปจากค่าปกติ เป็นแบบที่มีความวิตกกังวลและมีความสนใจแคบอยู่ เฉพาะ เรื่องในปัจจุบัน

ปัจจัยด้านจิตใจมีผลกระทบต่อชีวิตสมรสในคู่สมรสที่มีบุตรยากอย่างชัดเจน ดังนั้นในการให้การบำบัดรักษาบุคลากรทางการแพทย์ ต้องคำนึงถึงทางร่างกาย จิตใจ พร้อมทั้งจะเข้าใจในปัญหาของคู่สมรส และสามารถให้คำแนะนำและการแก้ไข

ภาควิชา ..... จิตเวชศาสตร์ .....
สาขาวิชา ..... สุขภาพจิต .....
ปีการศึกษา ..... 2534 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... สุนีรัตน์ อนันท์ทฤณิกานนท์ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... นันทิกา ทิวชาชาติ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ..... สมภพ ลิ้มพงศานุรักษ์ .....

C345459 : MAJOR MENTAL HEALTH

KEY WORD : PSYCHOLOGICAL FACTORS/INFERTILE FEMALE

SUNEERAT ANANTAVUTHIKANON : PSYCHOLOGICAL FACTORS IN INFERTILE FEMALE AT INFERTILITY CLINIC, CHULALONGKORN HOSPITAL. THESIS ADVISOR: NUNTIKA THAVICHACHART, MD., SOMPOP LIMPONGSANURAK, MD., 165 PP. ISBN 974-579-861-4

Having a child is one of many factors in a couple. It is a sign of love and bonding between couples. Infertility creates many problems for couples who want to have a child. There are many factors involve in infertility both physical and mental factor. There are many couples asked for help about infertility problem. In Thailand most of the studies were about physical factors, only few concerned about psychological factors.

This is Descriptive study done at infertility clinic, Chulalongkorn Hospital, between October to December 1991. The objective was to find out the psychological factors in infertile female about emotional factors, adaptation in marriage, sexual identity, sexual ignorance and personality.

It was found that the mean age were 31.0 years and 35.4 years in female and male respectively. The majority of the couples were in high level of education, occupation and income. Duration of marriage was 1-5 years. About 62% had the history with family planning. About 38% had normal health and 62% had the history of physical illness. From CMI, we found that about 46% had anxiety and 17% had depression. Infertile female had the problem about emotional factors, adaptation in marriage, sexual identity and sexual ignorance. From 16 PF, we found that infertile female had the variation of personality in the pattern of anxiety and guilt-prone.

From this study we found that psychological factors were very important to infertile couples. For management of this problem, the physical and related medical personnels should concern both mental and psychological health of the couples.

ภาควิชา.....จิตเวชศาสตร์.....
สาขาวิชา.....สุขภาพจิต.....
ปีการศึกษา.....2534.....

ลายมือชื่อนิสิต.....^{สุนิระ}.....^{อนันตวัชฌิกันณ}.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....^{นันทิกา}.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....^{สมปอ}.....

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	10
สมมติฐานในการศึกษา	10
ขอบเขตของการวิจัย	11
ข้อจำกัดในการศึกษา	11
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	12
คำจำกัดความในการวิจัย	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
การมีบุตรยาก (Infertility)	15
ปัจจัยด้านจิตใจของสตรีที่มีบุตรยาก	26
- ปรชวัติการร่วมเพศ	26
- การปรับตัวในชีวิตสมรส	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
- เอกลักษณ์ทางเพศ	35
- สภาวะทางอารมณ์	48
- ความรู้ในเรื่องเพศ	58
- บุคลิกภาพ	60
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	85
กรอบแนวคิด	85
สถานที่ศึกษา	86
ลักษณะประชากรและการเลือกตัวอย่าง	86
การเก็บรวบรวมข้อมูล	88
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	88
การวิเคราะห์ข้อมูล	93
ระยะเวลาและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	96
การนำเสนอข้อมูล	97
4 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล	98
5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	135
สรุปผลการศึกษา	135
ข้อเสนอแนะ	138
รายการอ้างอิง	141
ภาคผนวก	151
ประวัติผู้เขียน	165

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แพทย์หญิงนันทิกา ทวิชาชาติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์สมภพ ลิ้มพงศาภักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งได้ให้ คำแนะนำ ข้อคิดอันมีค่าและการชี้แนะปัญหาต่าง ๆ ในการศึกษา ตลอดจนการช่วยตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอด ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง และขอระลึกถึงพระคุณนี้ตลอดไป

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณวินัส อุดมประเสริฐกุล นักสถิติประจำสถาบันวิจัย- วิทยาศาสตร์การแพทย์ และ คุณวัชรินทร์ ธัญญานนท์ นักสถิติประจำศูนย์วิทยาการวิจัยแพทย- ศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์ หัวหน้าภาควิชาสถิติศาสตร์-นรีเวชวิทยา โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ที่กรุณาอนุญาตให้เก็บข้อมูล คุณชมชนก โนธิแพทย์ หัวหน้าตึก ภปร. ชั้น 8 ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านในคลินิกผู้มีบุตรยากที่กรุณาช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สมทรง สุวรรณเลิศ และ อาจารย์วันชัย ไชยสิทธิ์ ซึ่ง กรุณาเป็นที่ปรึกษาในการวิเคราะห์แบบทดสอบบุคลิกภาพ และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้ บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้องเพื่อน ๆ และบุตรสาว ที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สุนิรัตน์ อนันตวุฒิگانนท์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงอายุของเพศหญิง	98
2	แสดงอายุของเพศชาย	99
3	แสดงอาชีพ	103
4	แสดงรายได้ของคู่สมรส	104
5	แสดงอายุแรกสมรส	106
6	แสดงระยะเวลาที่ใช้ตัดสินใจว่าควรไปพบแพทย์	108
7	แสดงภาวะสุขภาพของสตรี	112

สารบัญภาพ

รูปที่	หน้า
1 แสดงภูมิทำเลของคู่สมรสที่มาใช้บริการ	99
2 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการตั้งครรภ์กับอายุ	103
3 แสดงระดับการศึกษาของคู่สมรสเพศหญิง	104
4 แสดงระดับการศึกษาของคู่สมรสเพศชาย	105
5 แสดงระยะเวลาของการสมรสของสตรี	110
6 แสดงวิธีการคุมกำเนิดของสตรี	112
7 แสดงระยะเวลาเฉลี่ยของการคุมกำเนิดด้วยวิธีต่าง ๆ	113
8 แสดงประวัติการมีบุตรยากในครอบครัว	116
9 แสดงประวัติความถี่ของการร่วมเพศ	118
10 แสดงความกังวลจากแบบสอบถามสุขภาพ CMI	120
11 แสดงความรู้สึกเศร้าหมองจากแบบสอบถามสุขภาพ CMI	121
12 แสดงฮิสโตแกรมของค่าคะแนนการปรับตัวในชีวิตสมรส	123
13 แสดงฮิสโตแกรมของค่าคะแนนเอกลักษณ์ทางเพศ	125
14 แสดงฮิสโตแกรมของค่าคะแนนสภาวะทางอารมณ์	128
15 แสดงฮิสโตแกรมของค่าคะแนนความรู้ในเรื่องเพศ	130
16 แสดงบุคลิกภาพของกลุ่มประชากรที่ศึกษา	133